

«Η Έλευθερά σκηνή» έκαμε τή δευτέρα της εμφάνισι με τό «Σιμόν» τοῦ Λένορμαν. Ὁ συγγραφεύς μᾶς εἶναι γνωστός. Πρό καιροῦ ἀπό τό ἴδιο θέατρο τόν γνωρίσαμε με τόν «Ἰσκιό τοῦ Κακοῦ.» Ὅπως γράφτηκε καί τότε ἀπό τῆς στήλης αὐτῆς, ὁ Λένορμαν εἶναι ὁ ἀντιπροσωπευτικός τύπος τῆς μίζερης, ἀρροθμης καί ἀπιστης ἐποχῆς μας. Ἡ διανοητική καί ἠθική πρόοδος τοῦ αἵθνα μας τόν έκαμε κι' αὐτόν ἀνάπηρο κατὰ πολὺ. Ἀγωνίζεται, μοχλά, παλεύει. Μά τοῦ κάκου. Φῶς ἔλαστρο, λαχρό πού νά φέρῃ ἀγαλλίαση στίς ψυχῆς — σέ καμία μεριά δέν ξεμυτίζει ἀπό τό ἔργο του. Καπνός, φλόγωμα κυριαρχεῖ σ' ὄλη τήν ἔκταση. Κι' ἔτσι ἀντί νά φωτισθοῦμε ἀπό τά ἔργα του, φεύγουμε πύο σκοτεινισμένοι καί νευρικοί.

... Στό «Σιμόν» ὁμως ὑπάρχει καί κάποιον σημεῖο λυτρωτικό γιά τό συγγραφέα. Στό ἔργο αὐτό κατορθώνει ὁ Λένορμαν νά σκιαγραφήσῃ μερικούς τύπους, πού ζοῦν ἐρημιοί καί βρεμένοι ἀπό τά βλάσνά τους, ναυάγια ζωῆς, πέρα στίς φρυγμένες ἔκτασεις τῆς Ἀφρικῆς, στήν Ἀλγερινή Σαχάρα. Μέσα στούς τύπους αὐτούς ξεχωρίζει ὁ Γάλλος ἄποικος Λωρεανού, πού ὕστερα ἀπό τήν ἀπιστία τῆς γυναίκας του στήν Εὐρώπη, κατέφυγε στήν πυρή ἀχνα τῆς Ἀφρικῆς γιά νά λυῶσῃ τόν πόνο τῆς καρδιάς του. Βαρύς, σπικρμένος στή θέλησή του, ὑπομένει τή μοῖρα του, μοιραία καί ἀβουλα. Βασανιστικότερη φαντάζει ἡ μορφή του καθῶς προβάλλει πλάι στήν ὕστερή, ἀτίθαση, καλλοκίδα του τήν Ἄισα — Τύπος ἀνατολίτικος, νοθογέννημα Ἀραπίας καί Ἰσπανοῦ ἀριστοκράτη, ἕνα θαυμάσιο πλάσμα, πού θυμώνει, παραφέρεται, οὐρλιάζει μά πού ἡμερώνει καί γλυκαίνει. Ἡ Ἄισα ὁπότε μᾶς ἐμφανίζεται σάν κανστικός ἀνεμος καί ὁπότε σάν ἀνοιξιτικό ὄργανο αἰθέρι. Εἶναι ὁ τύπος τῆς γυναίκας πῶχει φτάσει στό κρίσιμο σημεῖο τῶν τριάντα πέντε χρόνων. Αἰσθάνεται πῶς τό ἔδαφος πού πατεῖ δέ θ' ἀργήσῃ νά βουλιάξῃ παρασέρνοντας γιά πάντα νεῖατα καί ὁμορφιά. Ἐχει συνείδησι τῆς ἀγονης καί ἐρημης ζωῆς τῆς, πού περνᾷ σέ μιά πνιγρῆ καί φτωχή τρύπα, πλάι σ' ἕναν σκαταμένο βετεράνο... Ἐνῶ ἡ φαντασία τῆς τήν ὑψώνει στό πλάι ἑνός Ἰσπανοῦ ἀριστοκράτη «ἐνός caballero» με τά πλούτια τῆς καί «με τό ἀμάξι τῆς στή Μαδρίτη» ἡ

μοῖρα τῆς τήν ὑποχρεώνει νά ζῆ κοντά «στήν κτριναίρικη φάτσα τοῦ Λωρεανού».

Ἡ τραγωδία τῆς κορυφώνεται σάν βλέπει νά πέρνει θέσι στήν ἐστία τους κι' ἕνα τρίτο πλάσμα. Ὁ Λωρεανού ἔχει προσκαλέσῃ ἀπό τῆ Γαλλία τήν κόρη του τήν Κλωτίλδη. Ὁμορφῆ, λεπτοκαμωμένη, νηῶς βλαστός πού χαίρεται τῆ ζωῆ καί τά χάδια τοῦ ἡλίου. Ἡ παρουσία τῆς — σά μιά τραγική ἀντίθεσι — ἐξαγρώνουν τήν Ἄισα. Ἡ ζήλεια, τό κοιμισμένο πάθος τῆς, ὄλο τό ἡφαίστιο τοῦ εἶναι τῆς, ἔσπα ἀγριο, ἀπειλητικό... Καί τό δράμα ἀρχίζει ἀνάμεσα τους. Ὁ Λωρεανού στό πρόσωπο τῆς κόρης του βλέπει νά ξεαναγεννιέται ἡ πρώτη του γυναίκα... Ἡ ἀνεκπλήρωτη ἀγάπη του γιά κείνην — πού στάθηκε ὁ καθμός τῆς ζωῆς του — διοχετεύεται τώρα στήν κόρη του ἔνοχη, βρωμερή. Κρυφή, καυτερή, ἀνομολόγητη ἐπιθυμία τόν δαγκώνει, τόν δηλητηριάζει. Λαχταρᾷ μυστικά τήν κόρη του. Καί δέν ἀργεῖ νά βγῆ στό φῶς τό συγαμερό τέρας τοῦ πάθους του — τό γέννημα τῆς ἀνεργης ζωῆς του. — Ὁ γιοῦς κάποιου φύλαρχου ἀραβᾷ βρωτοτροπαί με τήν κόρη του. Ὁ Λωρεανού βραθειά κεντιμέτος ἀπ' αὐτό, ἐπιτίθεται ἐκδηλωτικά πιά τῆς κόρης του. Τό ἄμοιρο κορίτσι ἀλαλιασμένο, χαμένο, ὑποτάσσεται στίς ὀδηγίες τοῦ ἔραστοῦ τῆς τοῦ Τζαούρ γιά νά φύγῃ μαζί του. Μά ἡ Ἄισα πού παραμονεύει, τό ἀδικημένο αὐτό πλάσμα τῆς ζωῆς, δέ θ' ἀρίσῃ τούς ἄλλους νά χαροῦνε, ὅ,τι αὐτή ἔχασε γιά πάντα... Ρίχνεται καί δηλητηριάζει τήν Κλωτίλδη. Τό μοιραίο συντελέσθηκε... Με τό θάνατο τῆς Κλωτίλδης λυτρώνεται ὁ Λωρεανού ἀπό τόν ἀστρίτη, πού τοῦ τρώει τήν καρδιά... Ἀνακουφίζεται ἐνῶ ὄρω τό Σιμόν μαίνεται, παρασέρνοντας κάθε τι καλᾷ ἢ κακᾷ σκεκούμενο πάνω στή νῆς...

Σάν ἀναγκαῖο συμπλήρωμα κινούνηται ἀνάμεσα στούς ἥρωες τοῦ δράματος καί ἄλλα πρόσωπα τύποι ἀποτυχημένων, καρδιᾶς βασανισμένες, διάνοιες πεσομιστικές. Εἶναι ἀληθινά μιά θλιβερή εἰκόνα τό κοπάδι αὐτό, πού προανίζεται νά βρῆ τό δρόμο του πάνω στή γῆς καί πού δέν ξαίρει γιὰτι ζῆ, γιά ποιό σκοπό καί πού ἀδιάκοπα ζητᾷ νά μάθῃ... Τραγική ὄψη τῆς ζωῆς μας πῶχει χάσει τήν ὄψη τοῦ θεοῦ ἀπό τά μάτια τῆς... Μά ἀπό τόν ποιητή περιμέναμε νά εἰδοῦσῃ κάτω ἀπό τή νεκρῆ μάζα. Ζητούσαμε ἀπό τό πνεῦμα του, κάτω ἀπό τῆ νεκρωμένη ἐπιφάνεια, νά διακρίνῃ τήν ὁμορφιά καί τήν ἄρμονία πού ὑπάρχει στό βάθος κάθε ἀνθρώπου, στό βάθος τῆς ζωῆς. Δέν ὑπάρχει καθαροί στό δράμα του, δέν ὑφίσταται δικαίωσι σιτούς τύπους του. Μόνο στήν Ἄισα ἡ καί στόν Λωρεανού ὑπάρχει κάποιό ἴχνος δικαιοῦσης, κι' αὐτό ἐξωτερικό.

Γι' αὐτό ὁ Λένορμαν μπορεῖ νά θεωρηθῆ ὡς ἄν χρονικογράφος τῆς ἐποχῆς μας, ὄχι ὁμως καί ποιητής. Διαπιστώνει καταστάσεις μά ἀδυνατεῖ νά τῆς ἐμφυχώσῃ. Ἡ ὁμορφιά, ἡ ἄρμονία, τό νόημα τῆς ζωῆς ἔχουν χαθῆ ἀπό τά μάτια του. Κι' ὁμως κι' αὐτή ἀκόμα ἡ πυρωμένη Σαχάρα μᾶς ἀφίνει νάἰδομα πῶς κάτω ἀπό τῆ φρυγμένη ἐπιφάνεια τῆς, κρύβει κι' αὐτή ἄρμονία καί ὁμορφιά. Αἱ ὀδοίς τῆς εἶναι ἡ ἀποκάλυψι τῆς. Εἶναι ἡ παραστατική μορφή τῆς βαθύτερης ψυχῆς τῆς Ἐρήμου....

Ἡ «Έλευθερά σκηνή», προεξάρχοντος τοῦ σκηνοθέτου τῆς, παρενόησε στοιχειωδῶς τήν ὄσισι καί τό νόημα τοῦ ἔργου. Ὅχι μόνο ἡ ἀτμοσφαῖρα καί ἡ ὑποβολή τοῦ ἔργου καταστράφηκαν — με τά ἐξωφρενικά σκηνοθετικά κόλπα τῆς ἐπικοινωνίας τῶν ἡθοποιῶν με

τούς θεατές—άλλά και οι τύποι του έργου παρενοήθησαν κατά τρόπο απελπιστικό. Ποιά δέν περιμέναμε από την κ. Κοτοπούλη, από τό δαιμόνιο ταλέντο της—πού ίσως για αιώνες δά θά ίδοιμε στον τόπο μας—ένα τέτοιο παρουσίωμα της Άϊσοάς. Τί θέσι είχαν εκείνοι οι παράξενοι γρυλλισμοί και οι αποκρουστικοί κραδαμοί του κορμιού; Γιατί δέν αποδόθηκε—πού ακριβώς είναι και ή δικαίωση της Άϊσοά—τό δράμα και ή πονεμένη της μορφή; Υπάρχουν στιγμές πού από την καρδιά της γυναίκας αυτής ξεπηδοήν φθόγγοι γεμάτοι πόνο και απελπισία. Μετά τό φάρμακωμα της Κλοτίλδης μένει άναυδη, σφίγγεται ή καρδιά της και δέν γρυλλίζει αποκρουστικά. Ή παρανόησι ήταν τέτοια πού μόνον ή σιωπή μας θάχε θέσι.

Δεύτερο θλιβερό άκατανόητο σημείο της παραστάσεως ήταν και ή παρανόησι του Έλεγγητή! Κι' ό τύπος αυτός από τη μεριά του παλεύει και αγωνίζεται καταθλιπτικά. Είναι κι' αυτός ένα πληγωμένο πουλί. Άκριβώς δέ ή καταφυγή του στην άνάγνωσι παραγγεμάτων για να τονώσει τη θέλησι του είναι ένα δείγμα της απελπιστικής του θέσεως. Υπάρχει πόνος στά λόγια του και διγί άγερωχία ενός διανοητού, όταν λέει: «Τό δυστύχημα είναι πού ζητάμε να μάθουμε τί κρύβεται πίσω από τά χαίλη της λεκάνης ενώ βρισκόμαστε στον πάτο της. Τό περίεργο όμως είναι ότι και τον τύπο αυτόν τον έπαιξε ήθοποιός με μύρφωσι με κρίσι και πού άλλοτε είχε δείξει δείγματα ταλέντου σπάνιου... Ποιά συνέργεια διαβολική μεσολάβησε; Είναι ανάγκη να μιλήσουμε και για τον εισπράκτορα πού από τό στόμα του δέν πήραμε λέξι; ή για τον Τζασούρ πού μετέβαλλε τίς έρωτικές του σκηνές σε μεσαιωνικό ειδύλλιο, ενώ επρόκειτο περί πάθους τυραννικού άνατολίτικης εξάρσεως;

Είμαστε όμως όποχρεωμένοι ν' αναφέρουμε τον κ. Γληγό και τον κ. Ρόζαν πού εδουναίδητα απέδωσαν τούς τύπους των καθώς και τον κ. Ραυτόπουλο πού έδημιούργησε ένα θαυμάσιο τύπο όπηρέτη.

Ή σκηνογραφίες καλές. Συγχαρητήρια στον κ. Κλώνη.

ΣΟΥΔΕΝΙΤΗΣ

Γ. Γ. Θά χρειάζονταν περισσότερη επίβλεψι στο άρμάτωμα των σκηνικών πού στραβοαγώνιζαν και σφόραραν άπ' όλες τίς μεριές... Ό διαβολεμένος φοίνικας του βήθους δέν μπορεί να μή περπατάει; Πότε τον βλέπαμε ν' απέχγ τρία μέτρα και πότε χιλιόμετρα. . . .